

VODIČ ZA USPOSTAVLJANJE SAVETA KORISNIKA U ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA

Sadržaj

O projektu

O Savetu korisnika

Uspostavljanje Saveta korisnika u zaštićenom području

Koraci u uspostavljanju Saveta korisnika

Pripremne radnje za uspostavljanje Saveta korisnika

Objavljivanje poziva i izbor članova Saveta korisnika

Izbor članova Saveta korisnika i konstitutivna sednica Saveta korisnika

Najčešći izazovi u radu Saveta korisnika

Preporuke i zaključci

O projektu

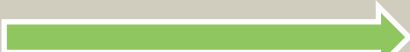

Beogradska otvorena škola i Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) sprovode projekat "Zajedno za životnu sredinu" u saradnji sa Međunarodnom unijom za zaštitu prirode (IUCN), Mladim istraživačima Srbije, međunarodnom ekološkom organizacijom The Nature Conservancy, udruženjem ENECA i Američkom privrednom komorom u Srbiji (AmCham).

Kroz ovaj petogodišnji poduhvat partneri će zajednički raditi na razvoju sveobuhvatnog programa podrške upravljanju zaštitom prirode u Srbiji, podsticanju privatnog sektora u efikasnijoj raspodeli i korišćenju prirodnih resursa i zaštiti biodiverziteta, kao i osnaživanju građana, medija i civilnog društva u zalaganju za čistu životnu sredinu i odgovorne javne vlasti.

Jedna od aktivnosti namenjena je podršci upravljačima zaštićenih područja pri osnivanju Saveta korisnika. U najmanje 10 zaštićenih područja širom Srbije iniciraće se ovakvi saveti, dok će vrsta podrške zaštićenim područjima za uspostavljanje Saveta korisnika zavisiti od kapaciteta i potreba upravljača zaštićenih područja, uključujući: konsultacije i podršku u razumevanju relevantnih zakonskih propisa, pomoć u identifikaciji ključnih zainteresovanih strana, organizovanje prvog sastanka Saveta korisnika, kao i podršku u kasnijem planiranju rada Saveta.

O Savetu korisnika

Članom 68a Zakona o zaštiti prirode navodi se da u cilju međusobne saradnje na zaštiti i održivom korišćenju prirodnih vrednosti i resursa, kao i obezbeđivanja interesa lokalnog stanovništva i drugih korisnika zaštićenog područja upravljač može osnovati Savet korisnika zaštićenog područja. Savet korisnika čine predstavnici lokalnih samouprava, organizacija i udruženja čija se aktivnost odvija na području zaštićenog područja i njega čine:

- 1) po jedan član iz svake opštine zaštićenog područja, koji se poimenično delegira iz svake opštine;
- 2) jedan član predstavnik korisnika ili sopstvenika šuma;
- 3) jedan član predstavnik lovstva koga imenuje lovačka komora Srbije, iz članstva regionalnog odbora komore kome teritorijalno pripada zaštićeno područje;
- 4) jedan član iz ribolovačkih organizacija koga imenuje nadležna ribolovačka organizacija;
- 5) jedan član predstavnik poljoprivrednika sa zaštićenog područja;
- 6) jedan član predstavnik turističkih organizacija sa zaštićenog područja;
- 7) jedan član predstavnik lokalnih nevladinih organizacija sa zaštićenog područja.

Savet korisnika donosi preporuke o lokalno značajnim temama u okviru zakonom propisanih mera koje se tiču zaštićenog područja i upućuje ih upravljaču zaštićenog područja. Savet korisnika stara se između ostalog i o informisanju stanovništva u opštinama zaštićenog područja i usaglašavanju njihovih interesa sa interesima zaštićenog područja. Korisnik zaštićenog područja dužan je da poštuje mere koje nalaže upravljač, a u cilju izvršavanja zakonom poverenih poslova.

Uspostavljanje Saveta korisnika u zaštićenom području

Zakonom je predviđeno da Savete korisnika mogu da osnivaju sva zaštićena područja kako bi se povećala transparentnost upravljanja zaštićenim područjima i omogućilo učešće lokalnih zajednica (građana, preduzetnika i ostalih privrednih subjekata, poljoprivrednika i drugih korisnika) u odlukama upravljanja zaštićenih područja.

Zakon definiše osnove uspostavljanja Saveta korisnika, ali ne postoje podzakonska akta niti procedure koje bi pomogle upravljačima u procesu osnivanja i vođenja Saveta korisnika. Ovaj vodič nastoji da praktičnim savetima podrži upravljače zaštićenih područja da koriste Savet korisnika kao mehanizam za unapređenje komunikacije između upravljača i korisnika, kao i za uključivanje svih zainteresovanih strana koji ostvaruju različite interese na teritoriji zaštićenog područja u kreiranje preporuka za bolje upravljanje područjem.

Uloga Saveta korisnika u zaštićenim područjima ogleda se pre svega u okupljanju različitih organizacija, institucija, preduzetnika, privrednih subjekata, udruženja građana i drugih koji žive i rade u određenom području ili u njihovom neposrednom okruženju. Stvaranje boljeg razumevanja za potrebe različitih aktera i uspostavljanje balansa između zaštite i društveno-ekonomskog razvoja predstavljaju ključnu svrhu uspostavljanja Saveta korisnika u zaštićenim područjima. Postojanje funkcionalnog Saveta korisnika može dovesti do unapređenja društvenih odnosa, smanjivanja tenzija i stvaranja zajedničkih rešenja za ključne izazove. Konačno Savet korisnika može da doprinese zajedničkom sagledavanju potreba različitih korisnika i definisanju prioriteta u njihovom ostvarivanju.

Uspostavljanje Saveta korisnika u zaštićenom području

Uspostavljanje Saveta korisnika upravljaču zaštićenog područja može doneti ključne prednosti koji se odnose na prepoznavanje zahteva korisnika i njihovo uključivanje u plan upravljanja u meri u kojoj to resursi dozvoljavaju. Takođe upravljač kroz bolju komunikaciju sa korisnicima izbegava moguće konflikte i nerazumevanja za čije otklanjanje obično treba više vremena i resursa. Izgradnjom poverenja među ključnim akterima, možemo doći do najboljih rešenja koje imaju cilj daljeg unapređenja zaštićenog područja, ali i uravnotežen društveni-ekonomski razvoj celog područja.

S druge strane korisnici zaštićenog područja kroz novoformirani Savet korisnika biće bolje informisani, a samim tim i više motivisani da daju svoj doprinos u daljem razvoju područja. Savet korisnika biće mesto na kojem se korisnici susreću ne samo sa upravljačem već i sa drugim akterima koji su često nadležni za mnoge postojeće ili buduće probleme i izazove. Kroz uspostavljen Savet korisnika lakše se može doći do svima prihvatljivih rešenja za identifikovane probleme i tako dati dodatni doprinos društvenom dijalogu. Zajedničko planiranje i uticaj na upravljanje zaštićenim područjem mogu biti podsticajni za korisnike da se aktivno uključe u dalji rad Saveta.

Koraci u uspostavljanju Saveta korisnika

Pripremne radnje za uspostavljanje Saveta korisnika

Tokom pripremnih radnji upravljač zaštićenog područja trebalo bi da identifikuje ključne korisnike i zainteresovane strane koje bi trebalo obavestiti o nameri za uspostavljanje Saveta korisnika. Tom prilikom potrebno je imati u vidu Zakon o zaštiti prirode posebno član 68a koji govori o tome koji predstavnici treba da se nađu u Savetu korisnika.

U skladu sa Zakonom u Savetu korisnika trebalo bi da se nađu predstavnici svake opštine zaštićenog područja, predstavnik korisnika ili sopstvenika šuma, predstavnik lovstva, predstavnik ribolovačkih organizacija, predstavnik poljoprivrednika sa zaštićenog područja, predstavnik turističkih organizacija sa zaštićenog područja, predstavnik lokalnih nevladinih organizacija sa zaštićenog područja.

Kao što je navedeno u rad Saveta korisnika mogu se uključivati i drugi članovi nosioci prava korišćenja i eksperti bez prava odlučivanja. Važno je da upravljač u ovom trenutku pored prepoznavanja zainteresovanih strana nastoji i da analizira uticaj svake od zainteresovanih strana, njihove kapacitete i dosadašnje iskustvo u radu sa njima. To mogu biti kriterijumi za kasniji izbor članova nakon sprovedenog javnog poziva.

Izbor članova Saveta obavlja se na osnovu raspisanog javnog poziva. Upravljači zaštićenih područja gde je formiran Savet korisnika često ističu izazov sa kvorumom za održavanje sednica te stoga savetuju da se ne formiraju Saveti korisnika sa velikim brojem članova.

Koraci u uspostavljanju Saveta korisnika

Objavljivanje poziva i izbor članova Saveta korisnika

Nakon preliminarnе analize zainteresovanih strana u određenom zaštićenom području, potrebno je objaviti javni poziv za izbor članova Saveta korisnika. Ukoliko postoji zvanična web prezentacija upravljača, bilo bi važno da poziv bude objavljen na toj stranici. Društvene mreže i drugi načini komunikacije mogu da posluže za podizanje vidljivosti poziva.

Poziv treba da sadrži sledeće elemente:

- Kratak opis nadležnosti Saveta korisnika u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode;
- Spisak institucija, ustanova, organizacija i udruženja koje se pozivaju da predlože svoje predstavnike u Savet korisnika (npr. jedinica lokalne samouprave, javno preduzeće, ribolovačka organizacija, itd.);
- Spisak neophodne dokumentacije koja se prilaže uz prijavu za člana Saveta korisnika;
- Rok i način za dostavljanje predloga za članove Saveta korisnika;
- Kontakt za pitanja i pojašnjenja tokom trajanja javnog poziva;
- Kriterijumi za izbor članova Saveta korisnika, kao i rok i način objavljivanja rezultata javnog poziva.

Koraci u uspostavljanju Saveta korisnika

Izbor članova Saveta korisnika i konstitutivna sednica Saveta korisnika

Nakon sprovedenog javnog poziva u skladu sa primljenim prijavama za članstvo u Savetu korisnika, nadležan organ upravljača donosi rešenje o izboru članova i zakazuje konstitutivnu sednicu. Predlog je da se konstitutivna sednica održi u roku od 15 dana od dana imenovanja članova Saveta korisnika. O rezultatima javnog poziva i izboru članova Saveta korisnika treba obavestiti javnost na isti način na koji je i poziv bio publikovan.

Na konstitutivnoj sednici potrebno je usvojiti **Poslovnik o radu Saveta korisnika** kojim će se urediti način sazivanja i održavanja sednica, izbor predsedavajućeg i nadležnosti Saveta korisnika. Delokrug rada Saveta korisnika odnosi se na usvajanje preporuka o lokalno značajnim temama u okviru Zakonom propisanih mera koje se tiču zaštićenog područja.

Zakon o zaštiti prirode u članu 68a kojim definiše Savet korisnika navodi da radi informisanja stanovništva u opštinama zaštićenog područja i usaglašavanja njihovih interesa sa interesima zaštićenog područja, upravljač zaštićenog područja, saziva najmanje jednom godišnje Savet korisnika što znači da se može i veći broj sednica održati tokom godine.

Korisnik zaštićenog područja dužan je da poštuje mere koje nalaže upravljač, a u cilju izvršavanja Zakonom poverenih poslova. Savet korisnika radi u koordinaciji sa upravljačem s ciljem unapređenja zaštićenog područja. Potpuno je legitimno da različiti članovi Saveta korisnika imaju različite interese koje nameravaju da ostvare između ostalog i kroz svoje članstvo u Savetu te je jedna od ključnih uloga Saveta korisnika i da okupi, sasluša i pomiri interese stanovništva, organizacija, institucija i preduzeća koji žive i rade u zaštićenim područjima ili u njihovoj neposrednoj okolini.

Koraci u uspostavljanju Saveta korisnika

Najčešći izazovi u radu Saveta korisnika

Upravljači zaštićenih područja u kojima je formiran Savet korisnika kao najčešće izazove u radu Saveta ističu neke od navedenih pojava:

- Izazov sa kvorumom za održavanje sednica koji je već naveden. Preporuka je da se sednica zakaže najmanje 15 dana unapred i da se prethodno proverí raspoloživost članova Saveta korisnika za određeni termin;
- Različiti interesi i nerazumevanje za potrebe drugih članova Saveta korisnika česta su pojava na sednicama Saveta. Jedna od ključnih uloga Saveta je da ukaže na postojanje različitih potreba i kroz mogućnost uticaja na zajedničko planiranje i upravljanje zaštićenim područjem doprinese daljem smanjenju nerazumevanja;
- Neki problemi na teritoriji zaštićenog područja ili u njegovoj blizini često i nisu u nadležnosti bilo koje institucije ili organizacije koja je zastupljena u Savetu korisnika. Zato je važno da se aktivnosti i pitanja koordiniraju sa upravljačem koji po potrebi može na sednice Saveta korisnika pozivati i predstavnike drugih institucija i organizacija koje mogu biti nadležne za određena pitanja koja su od interesa za članove Saveta;
- Nedovoljna motivacija za rad članova Saveta korisnika jer ne postoje sredstva za naknade, dnevnice i troškove putovanja;
- Članovi Saveta korisnika često su nezadovoljni usled spore realizacije usvojenih predloga i planiranih aktivnosti zbog postupka javnih nabavki i pribavljanja neophodnih saglasnosti što je važno naznačiti prilikom kreiranja preporuka posebno tokom izrade godišnjeg plana upravljanja zaštićenim područjem.

Preporuke i zaključci

1. **Identifikujte zainteresovane strane** koje bi trebalo uključiti u Savet korisnika. Predstavite im svrhu osnivanja Saveta korisnika, delokrug rada i razloge za njihovo uključivanje. Prilikom identifikacije mogućih članova Saveta korisnika, uzmite u obzir njihove potrebe i interese, dosadašnje iskustvo u radu sa njima i mogućnost za zajednički rad na daljem unapređenju zaštićenog područja. Važno je sprovesti analizu zainteresovanih strana posebno kada je reč o nekim činiocima koje zakon ne predviđa kao obavezne, a vi procenite da su značajne za rad Saveta korisnika (npr. kancelarija za mlade, neke specijalizovane organizacije, lokalne i pokrajinske institucije, mediji, itd.);
2. Savet korisnika je **savetodavno telo** koje je između ostalog usmereno na izradu preporuka za upravljanje zaštićenim područjem. Važno je na početku rada odmah razgraničiti nadležnosti upravljača, Saveta korisnika i njihove međusobne odnose, prava i dužnosti;
3. Ukoliko ima potrebe možete pri Savetu korisnika pristupiti **formiranju radnih (interesnih) grupa** u odnosu na neku konkretnu oblast i tako okupiti više aktera koji deluju na teritoriji zaštićenog područja odnosno u njegovoj blizini. Tako formirane radne grupe predložile bi svoje predstavnike u Savet korisnika prilikom sprovođenja javnog poziva. Time bi se dodatno unapredila participacija i transparentnost kao ključni principi u radu Saveta korisnika;

Preporuke i zaključci

4. **Izveštaji o radu i javni pozivi** treba da budu objavljeni na sajtu upravljača i drugih institucija koje su delegirale svoje predstavnike kako bi se unapredila transparentnost u radu Saveta korisnika. Neki upravljači zaštićenih područja opredelili su se za potpisivanje memoranduma o saradnji sa institucijama i organizacijama koje delegiraju članove Saveta korisnika što nije obaveza, ali može biti primer preciznijeg uređenja međusobnih odnosa;
5. Preporuka je da **predsedavajući Saveta korisnika** bude osoba koja ima kapaciteta da moderira sastanke i koja poznaje relevantne propise i lokalne aktere. To nužno ne mora biti predstavnik upravljača, ali je poželjno da rukovodilac upravljača prisustvuje sastancima Saveta korisnika;
6. Poželjno je uključiti članove Saveta korisnika **u izradu godišnjeg plana upravljanja** zaštićenim područjem. Na taj način upravljač može doći do inovativnih ideja, prepoznati potrebe različitih aktera dok s druge strane korisnici se mogu upoznati sa odgovarajućim procedurama, mogućim preprekama u implementaciji i tako zajednički steći osećaj vlasništva nad kreiranim planom upravljanja.

Izrada ovog Vodiča omogućena je u okviru projekta „Zajedno za životnu sredinu“, koji realizuje Beogradska otvorena škola (BOŠ) uz podršku američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Sadržaj Vodiča isključivo je odgovornost organizacije Mladi istraživači Srbije i ne predstavlja nužno stavove USAID-a, Vlade SAD ili BOŠ-a.